

VR 24.05.19 - CONCERTZAAL

ANIMA ETERNA BRUGGE

O.L.V. JOS VAN IMMERSEEL

JANE GOWER (FAGOT)

Meer Mozart.

CCHA.BE

VR 24.05.19 - CONCERTZAAL

ANIMA ETERNA BRUGGE

O.L.V. JOS VAN IMMERSEEL

JANE GOWER (FAGOT)

Meer Mozart.

PROGRAMMA

Wolfgang Amadeus Mozart ⁽¹⁷⁵⁶⁻¹⁷⁹¹⁾
Symfonie nr.29 in A, KV201 (1774)

Allegro moderato
Andante
Menuet: allegro – Trio
Allegro con spirito

Fagotconcerto in Bes, KV191 (1774)

Allegro
Andante ma adagio
Rondo: tempo di menuetto

pauze

Serenata notturna in D, KV239 (1776)

Marcia: maestoso
Menuet
Rondeau: allegretto – adagio – allegro

Symfonie nr.33, KV319 (1779)

Allegro assai
Andante moderato
Trio
Menuetto
Finale: allegro assai

TOELICHTING

In de zomer van 1788 schreef Mozart in nog geen twee maanden tijd drie symfonieën, die samen een compendium van instrumentaal vakmanschap vormen. Dit concert biedt een intense blik op deze glansprestatie. Met *Symfonie nr 39* openen de deuren feestelijk, terwijl de haast duivelse elegantie van nr 40 een meer duister kantje van Mozarts genie laten zien: een tweeluik van het leven zoals het is, met de mens gespiegeld in majeur en mineur. Deze symfonieën vormen ook het eindpunt van Mozarts ontdekkingsreis langs het contrapunt van Händel en Bach dat hem in de jaren 1780 zo fascineerde. De *Serenata Notturna* componeerde hij als twintiger in de ongewone bezetting van twee strijkersgroepen en pauken. Een ereplaats op dit programma is voorbehouden voor fagottiste Jane Gower. Zij soleert in het fagotconcerto, het eerste concerto voor blazers dat Mozart schreef op zijn 18de, en dat het meest gevreesde maar meest virtueuze, prachtige en vrolijke blazersconcerto uit de geschiedenis is.

Het wonderkind voorbij - de brille en branie van de twintigjarige Mozart

Zoals aspirant-sterren van het witte doek in de jaren 1930 massaal naar Hollywood trokken, zo gingen tal van musici in de 17de en 18de eeuw in Italië op zoek naar kennis, ervaring, faam en fortuin. Dat Leopold Mozart vrouw en dochter achterliet om tot driemaal toe met de jonge Wolfgang z'n geluk te gaan beproeven ten zuiden van de Alpen, mag dan ook geen wonder heten. Bij hun definitieve terugkeer in Salzburg (1773) was Mozart geen 'wonderkind' meer, maar een knaap van 17 met overtuigende geloofsbriefven. Een aanwinst dus voor het aartsbisschoppelijke hof, waar Mozart als uitvoerder, componist en hofkapelmeester werd ingelijfd. Zijn broodheer was de kort voordien aangestelde aartsbisschop Hieronymus Colloredo: een cultuurliefhebber die Salzburg naar het voorbeeld van Wenen wilde hervormen tot een moderne stad, gevoed door kunst en wetenschap. Colloredo trok vermaarde wetenschappers en schrijvers aan en liet een nieuw theater bouwen. Maar zijn beleid had ook een keerzijde:

bestaande theaters werden gesloten, muziek in de kerk werd aan banden gelegd en het muzikale leven aan het hof sterk ingeperkt. Tegen die achtergrond is de productiviteit van Mozart in zijn eerste jaren bij de aartsbisschop des te opmerkelijker: naast concerten en divertimenti schreef hij immers ook drie missen, twee litanieën en vijftien symfonieën. *Symfonie nr. 29 (KV201)* dateert van 6 april 1774 en behoort tot de topwerken van (de nog steeds maar 18 jaar) jonge Mozart. Met de ongewone, langzame introductie tot het openingsallegro geeft de componist zijn visitekaartje af: ook binnen de krijtlijnen van de klassieke symfonie is er ruimte voor creativiteit. De intense, krachtig voortgedreven beweging vol toonherhalingen en tremolandi contrasteert met de gepunte ritmen van het elegante *Andante* en het spitante *Minuet*. In het afsluitende *Allegro con spirito* zorgen de hoorns voor een dramatische finale. Exact twee maanden na de afwerking van deze symfonie zette Mozart een punt achter zijn eerste 'echte' concerto voor blaasinstrument: het *Concerto voor fagot, KV191*. Ook hier vormt het traditionele, drieledige grondplan (snel-langzaam-snel) het uitgangspunt, maar de retoriek, melodische rijkdom en idiomatische schrijftuur maken het verschil: Mozart weet zowel de lyrische als de speelse kwaliteiten van de fagot te benutten in een partituur die af en toe zweemt naar opera – zeker in de langzame beweging die herinnert aan de aria *Porgi amor (Le nozze di Figaro)*. Het concerto groeide dan ook uit tot een topwerk in het fagotrepertoire. Kort na de voltooiing van het concerto bezochten de Mozarts München voor de première van *La finta giardiniera*. Na hun terugkeer zou Mozart zijn geboortestad gedurende twee jaar niet meer verlaten. Brieven uit deze periode wijzen op een groeiende ontevredenheid met de 'onbeleefde en ongevoelige' Colloredo. Mozart vervulde zijn taken plichtsbewust en schreef heel wat religieuze werken, maar componeerde ook concerten, divertimenti en serenades waarmee hij zijn reputatie als dé referentie voor wereldlijke en instrumentale muziek bevestigde. De *Serenata notturna, KV239* (1776) voert de enigszins ongewone bezetting van een kwartet (twee violen, altviool, bas) en een strijkersgroep met pauken. Dat de titel niet verwijst naar een 'nachtelijke atmosfeer' maar naar de uitvoeringscontext ('bij nacht') demonstreert de temperamentvolle Marcia. Waar een fanfare-achtig motief en lyrische melodieën

aanvankelijk een gebalanceerd stemmenspel creëren, zorgen pauken en pizzicati-strijkers voor een ironisch-relativerende noot. Ook in het *Minuet* toont Mozart zich nu eens 'poseur', dan weer charmeur. Het Rondeau koppelt verwachtingspatroon (een refreinelement) aan verrassing en plaatst zo de kroon op dit knappe kleinood. Terwijl vader Leopold ervan overtuigd was dat Mozart zich nog sterker op instrumentale muziek moest toeleggen, bereikte de mismatch tussen de jonge componist en het aartsbisschoppelijke hof een breekpunt: in augustus 1777 werden beide Mozarts uit hun functies ontheven. Vergezeld door zijn moeder toog Mozart op zoek naar een nieuwe betrekking, via München over Augsburg naar Mannheim. Een verblijf in Parijs werd een ongelukkige tijd voor Mozart, die de Franse muziek verachtte, niet betaald werd voor bewezen diensten en zijn moeder verloor na een korte ziekte. Omdat een mooie positie zich niet meteen aandiende en zijn geldgebrek acuut werd, aanvaardde Mozart een voorstel van Colloredo om terug te keren naar Salzburg – ditmaal als hoforganist met hogere verloning en meer 'vrije tijd'. Maar al gauw staken oude frustraties weer de kop op: Colloredo eiste aandacht voor religieus repertoire, Mozart leverde concerten, sonates, en symfonieën. *Symfonie nr. 33, KV319* (1779) bestond oorspronkelijk uit drie bewegingen: het *Minuet/Trio* werd toegevoegd voor een latere uitvoering in Wenen. Het openingsallegro steekt dansant van wal, met z'n drieledige maatsoort en dynamische onderstroom. In de herneming van de tweede beweging schemert de invloed van het bezoek aan Mannheim door wanneer het tweede thema wordt teruggebracht vóór het hoofdthema. Het *Minuet/Trio* verrast met z'n ernstige 'interpuncties' en bezonnen Trio, die evenwel een geslaagd contrast vormen met de finale: een zinderend en vreugdevol *Allegro assai*. Mozarts jeugdige enthousiasme, inventiviteit en vakmanschap konden Colloredo niet vermurwen: na een verhit onderonsje werd hij de laan uitgestuurd. Mozart liet het zich welgevallen, ondanks de weinig elegante defenestratie door Colloredo's hofmeester: hij gooide me de deur uit met een trap tegen m'n achterwerk. Wel, in mensentaal betekent dat, dat Salzburg voortaan lucht is voor mij. Wenen werd al gauw het decor van nieuwe muzikale opportuniteiten voor Mozart, én van romantische avonturen aan de zijde van zijn latere echtgenote, Constanze Weber.

INSTRUMENTEN MET EEN VERHAAL

Ulrich Hübner (eerste hoorn): "Voor ons, musici, is een belangrijk aspect van de samenwerking met Anima Eterna Brugge het zoeken van geschikte instrumenten voor elk project. Wanneer we volledig nieuwe klankwerelden betreden – zoals indertijd die van Schubert, Ravel en Gershwin – is die noodzaak evident. Maar minstens even belangrijk vinden we het blijven bevragen en verder ontwikkelen van het reeds bekende instrumentarium voor ons kernrepertoire, zoals de muziek uit de Weense Klassiek. Zijn de – zonder twijfel uitstekende – Franse hoorns uit de eerste helft van de 19de eeuw werkelijk ook die van Haydn en Mozart? Was de goed gedocumenteerde speeltechniek van de leerboeken/methodes in deze iets latere periode ook al in de 18de eeuw in gebruik? Tot op vandaag houden hoornisten een hand in de klankbeker, maar wanneer is men daar precies mee begonnen? Met de hand kan men de opening van de beker manipuleren, en zo chromatische tonen bekomen die niet in de boventonenreeks van het instrument voorkomen. We weten dat enkele virtuozen die techniek wel degelijk al gebruikten in de 18de eeuw, want hoornconcerti als die van Mozart en Rosetti zijn anders niet speelbaar. Maar de grote, tot dusver niet gestelde vraag bleef: wat deden orkesthoornisten? In een onderzoeksproject van de Hochschule der Künste Bern (Zwitserland) konden wij recentelijk de mozaïeksteentjes van diverse disciplines samenleggen. Het verrassende en klare resultaat stelt ons nu voor de uitdaging om een nieuwe instrumentale sleutel tot Mozarts orkestwerken te vinden. Want in het orkest werd de hoorn nog zonder hand in de beker bespeeld. Het instrument had nog niet de functie van 'orkestpedaal', maar die van een ritmisch accentuerende stem."

Jane Gower (solo fagot): "De fagot die ik bespeel is van het type dat Mozart zelf heeft gekend. Het is een instrument dat enigszins "primitief" genoemd kan worden in vergelijking met de complexe machinerie die de moderne Heckel-fagot is. Het is – net als de hedendaagse fagot – gemaakt van esdoornhout, maar bezit een andere boring en slechts vier of vijf kleppen. Dat levert niet alleen specifieke technische uitdagingen op, maar ook een aparte kleur voor elke afzonderlijke toon. Deze fagot is bovendien bijzonder

flexibel met betrekking tot intonatie en articulatie. In Mozarts tijd werd die brede waaier aan mogelijkheden bewust benut. Er zijn dan ook chromatische passages in zijn concerto die extra expressief zijn door de gebruikte toonkleuren. Wijde melodische sprongen krijgen dan weer meer gewicht en een hoger dramatisch gehalte doordat de registers zo duidelijk te onderscheiden zijn. Met al dat potentieel voor sfeer en expressie, een waaier aan mogelijke affecten, contrasten en sonoriteiten is het enigszins vreemd dat er zo weinig concerti voor fagot bestaan. Binnen dat relatief kleine repertoire is Mozarts concerto het onbetwiste kroonjuweel, dat de volledige reikwijdte van de drie octaven verkent, stevige sprongen en vurige staccato-passages laat horen, maar ook de lyrische kwaliteiten en het gevoelige cantabile van dit instrument meesterlijk uitspeelt."

Jane Gower

BIOGRAFIEËN

Jos van Immerseel (BE) studeerde piano, orgel, zang en orkestdirectie en verdiepte zich als autodidact in organologie, retoriek en de historische pianoforte. Deze interesses leidden hem naar de oude muziek, de oprichting van een eigen ensemble (Collegium Musicum, 1964- 1968), klavecimbelstudies bij Kenneth Gilbert en een overwinning in het eerste klavecimbelconcours van Parijs (1973). Vandaag geniet hij wereldwijd erkenning als solist en kamermusicus en is hij te horen op de belangrijkste internationale concertpodia. Parallel maakte van Immerseel carrière als dirigent, sinds 1987 van geesteskind Anima Eterna Brugge. Hij bouwde een collectie historische klavieren uit, overtuigd dat de instrumenten die een componist heeft gekend de sleutel zijn tot een correcte voordracht.

Jane Gower (AU) groeide op in Australië en de Verenigde Staten, waar ze allerlei blaasinstrumenten bespeelde voor ze verslingerd raakte aan de fagot. Ze studeerde onder meer aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en speelt nu vast bij Anima Eterna Brugge, Concerto Copenhagen en de orkesten van Sir John Eliot Gardiner, The English Baroque Soloists en het Orchestre Révolutionnaire et Romantique. Ze is ook vaak te horen bij het Orchestra of the Age of Enlightenment, de Academy of Ancient Music en het Australian Chamber Orchestra. In 1999 richtte ze haar kwartet 'island' op waarmee ze vier cd's maakte met nooit eerder opgenomen muziek van Devienne, Danzi, Krommer en Reicha. Ze is verder op cd te horen met onder anderen Lars Ulrik Mortensen, terwijl ze met Anima Eterna Brugge eerder Mozarts Fagotconcerto opnam.

Anima Eterna Brugge (BE), dertig jaar geleden opgericht door Jos van Immerseel als levend laboratorium voor zijn onderzoek in de barokmuziek, evolueerde van een compact strijkersensemble tot een volbloed symfonisch orkest, dat ook klassiek, romantisch en vroegmodern repertoire exploreert. Het consequente gebruik van historisch instrumentarium, de permanente leiding door van Immerseel, de projectmatige aanpak en het respect voor de intenties van de componist vormen het credo van dit orkest. Partners als

Jos van Immerseel

Concertgebouw Brugge en Opéra de Dijon schrijven mee aan het verhaal van Anima Eterna Brugge, dat resulteerde in een indrukwekkende reeks opnames, sinds 2002 voortgezet door Outhere Music (Alpha Classics). De nieuwsgierigheid van de musici en de honger van het publiek blijken nog niet gestild: Anima Eterna Brugge blijft synoniem voor innovatie zonder provocatie, voorbereiding en professionalisme, passie en plezier.

musici

concertmeester

Lidewij van der Voort

eerste viool

Laura Johnson

Malina Mantcheva

László Paulik

Fiona Stevens

tweede viool

John Meyer

Barbara Erdner

Maite Larburu

Lea Schwamm

Agnieszka Rychlik

altviool

Bernadette Verhagen

Frans Vos

Chloé Parisot

Noah Mayer

cello

Ute Petersilge

Caroline Kang

Pavel Serbin

contrabas

Mattias Frostenson

fluit

Anne Pustlauk

hobo

Peter Tábori

Elisabeth Schollaert

klarinet

Lisa Shklyaver

Diederik Ornée

fagot

Jane Gower

Kamila Marcinkowska-Prasad

hoorn

Ulrich Hübner

Martin Mürner

trompet

Thibaud Robinne

Sebastian Schärr

pauken

Koen Plaetinck

OM NAAR UIT TE KIJKEN

zo 02 juni 2019 - 11 u - oud stadhuis

GEORGINA SÁNCHEZ-TORRES CELLO

Meer Mozart

Een gepaste afsluiter van onze delicatessenzaak Club Classique. De Spaanse celliste Georgina Sánchez-Torres raakte op haar zevende al gefascineerd door de cello, sprong snel in het oog, niet enkel als virtuoze en innemende celliste, maar ook als componiste en dirigente. De internationale prijzen die ze verzamelde zijn indrukwekkend. Ze leidt een ontzettend druk concertleven, als soliste, in kamermuziekverband en met Spanjes meest vooraanstaande orkesten, zoals de symfonische orkesten van Castilla y León en Extremadura. We zijn dan ook ontzettend blij dat ze naar Hasselt komt en je mee kan genieten van de Spaanse warmte en de vurige interpretaties van werken van Pau Casals, de Falla, en niet in het minst van haar eigen composities.

Georgina Sánchez-Torres *Saeta, Variaciones graves sobre una sentencia medieval, Danza farruca nr. 6, Homenaje a Piazzolla-Vivaldi & Variaciones sobre la voz humana (basado en Marin Marais)*

Pau Casals

Canto de los pajaros (popular catalana)

José Palazón *Pagodas, arr. Georgina Sánchez*

György Ligeti *Sonate voor cello solo*

Giovanni Sollima *La tempesta*

Manuel de Falla *Nana (de Siete canciones españolas)*

HET VOLLEDIGE PROGRAMMA OP ccha.be